

Bokeljska Mornarica u kontekstu 13. januara I tripundanskih svečanosti, prošlost i sadašnjost

13. januar 809. godine predstavlja ključni datum u povijesti Kotora I Boke, označavajući dolazak moći Sv. Tripuna i utemeljenje zaštitničke uloge grada. Kroz stoljeća, građani Kotora, crkvene I svjetovne vlasti uz Bratovstinu Kotorskih Mornara te od 19. stoljeca promjenom naziva u Bokeljsku Mornaricu su svečano obilježavali ovaj datum, zajedno s 3. februarom, danom mučeništva Sv. Tripuna, kao svoje najvažnije blagdane I svečanosti I ne samo grada vec cijele Kotorske Biskupije.

Postoje brojni zakljcci istrazivanja bogatog fundusa arhivske gradje eminentnih istoricara poput Josipa Djelcica, Milosa Milosevica, Antuna Dabinovica, Slavka Mijuskovica, Antuna Sbutege I drugih da je Mornarica zasigurno bila prisutna I mnogo prije 809 godine jer je pomorska aktivnost Kotora bila intezivna na Jadranu kroz trgovacke i vojne aktivnosti I tokom 7og i 8og stoljeca, dok je 13. januar 809 godine Bokeljska mornarica Kotor uzela kao datum svoga osnivanja, neraskidivo se vezujuci za Sv. Tripuna i donosenje njegovih moci u Kotor.

U svojoj visestoljetno dugoj I bogatoj proslosti, Bokeljska Mornarica je bila stozer, promoter I glavni sudionik vanjske proslave Tripundanskih svečanosti gdje je u tijesnoj saradnji sa Biskupijom I gradskim vlastima uzimala ucesce 13. januara I 03. februara, o kojem cemo u nastavku nesto vise govoriti.

Medju najstarijim poznatim je dokumenti iz 17. Januara 1417.god u kojem se opisuje na koji način se obavljala svečanost u slavu zaštitnika grada Kotora sv. Tripuna. Na zasjedanju Velikog i Malog vijeća navedenog dana se odlučuje obavezama Rektora grada, plemića i Bratovstine mornara i građana u odvijanju ove svečanosti. Što je najvažnije, u dokumentu se naglašava da se procesija gradom sa glavom i moćima sveca održava već dugo vremena, kako je napisano: "prema Starom običaju".

Posebno je zanimljiv arhivski dokument koji navodi odluku Mletackog senata o ukidanju Tripundanskih vanjskih svečanosti od 13. Novembra 1566 godine. Odluka se temelji na prituzbi gradjana tokom 3 dana proslave u kojim je Mornarica preuzimala kljuceve grada i normativnu vlast u Kotoru, pri kojem je i imala mogucnost oprosta zakonskih kazni i drugih opterecenja gradjana, samo ako nisu pocinjena ubistvom. Znajuci taj obicaj, mnogi razbojnici iz okolice su dolazili u Kotor i tokom pomenutog perioda trazili oprost admiralu Mornarice, medjutim izazivali su i sporadicne neredes to gradjanima nije odgovaralo i koji su se zalili. Interesantno da uprkos izricitoj zabrani Mletackog senata, tradicionalna proslava u narednim periodu je ipak nastavljena.

Trenutno najstariji poznati dokument koji opisuje odrzavanje Skupstine Bratovstine Kotorskih Mornara na dan 13.januara je iz 1568. godine te se kasnije uz brojne dostupne arhivske dokumenata potvrđuje od 1632. godine pa sve do sredine 20 stoljeca, kada tokom vladavine komunistickog uredjenja SFRJ, biva ukinuto. Po pravilu, tematske skupstine na 13.januar su se odnosile na pripremu i organizaciju

vanjskih proslava Tripundanskih svečanosti, izbor i reizbor časnika Mornarice i izbor Malog admirala.

Po padu Mletačke republike, dolazi do veoma nestabilnog perioda za cijeli region pa tako i za Kotor i Mornaricu, koja ulaze velike napore kako bi zadržala osnovnu funkciju, tradiciju i privilegije koje je do tada stoljećima uzivala.

Tradicionalne aktivnosti i privilegije koje je uzivala Kotorska mornarica su se tokom Mletačke vladavine Kotorom održavale i potvrđivale međutim po dolasku prve Austrijske vladavine nalazimo zahtjev iz 06. Spetembra 1804. godine kada Mornarica se obraća austrijskom generalu Tomazu Bradiju da se Kotorskoj Mornarici omogući da nastavi da djeluje uz obnovu starih privilegija. To je značilo da se u vrijeme koja je imala tokom Mletačke uprave (predaja gradskih ključeva, Proslave Sv. Tripuna odobre sva prava Mornarici, koja simboliše predaju vlasti u gradu, preuzimanje vlasti, pravo da Mornarica predlaže koga Treba pomilovati, itd.) Takođe je zahtijevano da Admiral Kotorske Mornarice bude kao i do tada lučki kapetan. Međutim austrijske vlasti su odgovorile da uvazavaju privilegije Mornarice ali ne odobravaju Admiralu funkciju Luckog kapetana, gdje se po prvi put nakon nepunih 400 godina, ta tradicionalna funkcija ukida Mornarici.

Ubrzo zatim 31. Decembra 1804. Godine, nalazimo na dokument iz vremena Prve austrijske uprave u Boki Kotorskoj, koji reguliše ceremonijal kojeg treba da se pridržava Kotorska mornarica u vrijeme proslave sv. Tripuna i već su vidljive redukcije u privilegijama koje je Mornarica imala kroz redukovanim primanjem državnih obilježaja, iznose se dužne počasti admiralu prilikom smjena straže, dok ključeve grada ipak treba da nosi Poručnik austrijskih oružanih snaga, a ne predstavnik Mornarice.

Vec 2. Februara 1805. Godine i prve proslave Tripundanskih svečanost od dolaska Austrijske vlasti, dolazi do sukoba između Mornarice, odnosno Admiral Rossija I komandanta Grada (Kotora), pukovnika Bjankija, jer je komandant Bjanki zahtijevao da se Mornarici zabrani pucanje u gradu, te kako je navedeno u dopisu i žalbi Admirala Rossija, U Kotoru smo doživjeli sudbinu da budemo pokriveni austrijskim oružjem.

Dolaskom privremene Ruske vlasti u Boki, 14. Januara 1807. godine Admiral Antun Rosi moli predstavnika ruskih vlasti Stefana Sankooskog, guvernera provincije Boke Kotorske, da prihvati drevne privilegije Mornarice i da u skladu sa tim pomiluje, to jest pusti iz zatvora Antuna Pasinovića. Guverner Stefan Sankooski, pošto je odobrio proslavu sv. Tripuna prema starim privilegijama, dopušta i Oslobođanje Antuna Pasinovića iz zatvora.

Nakon što je Napoleon nanio poraz Ruskoj vojsci u bici kod Fridlanda, potpisan je mirnovni sporazum u Tilzitu 8. jula 1807. godine, kojim se Ruska vojska obavezala predati Boku Francuzima. Dolaskom Francuza u Boku i Kotor, 1809. godine nastupa veoma tezak period za Mornaricu jer na obljetnicu 1000. godišnjice, biva ukinuta od Francuskih vojnih vlasti i sva imovina joj biva oduzeta.

Nakon oslobađanja od Francuske okupacije, u periodu privremene uprava dviju vlada Boke i CG tokom 1813 i 1814 godine, bilježi se podatak kako je obnovljena svečana proslava sv. Tripuna u Kotoru 1814. godine uz učešće Mornarice kao i crnogorskog

Vladike Petra I, koji je prisustvovao Svečanoj misi u Katedrali. Ne postoji zvanični dokument koji svjedoci o formalnoj obnovi ukinute Kotorske mornarice ali postoje svjedocenja da je bila prisutna i aktivna.

Tokom druge austrijske vladavine, namjesnik za Dalmaciju, grof Wenzel Lilenberg daje saglasnost i 1833 godine se formalno obnavlja Kotorska mornarica koja se vraća aktivnostima proslave tripundanskih svečanosti, bez davanja privilegija koje je imala tokom Mletacke vladavine. Uslijed nepovjerenja prema Kotorskoj Mornarici austrijske vlasti je ukidaju 1848 godine, da bi se ponovo obnovila 1859 godine, pod novi statutom, te imajući u vidu promjenjene političke, društvene i političke okolnosti, postaje memorijalna organizacija pod novim imenom plemenito Tijelo Bokeljske Mornarice. Iako će obnovljena Mornarica imati svoga admirala, časnike i mornare ona neće imati vojničku funkciju, već će pod oružjem nastupati prilikom tripundanskih svečanosti. Pretežno broji sa članstvom od 300 osoba, te tokom Tripundanskih svečanosti učestvuju sa oko 150 aktivnih članova. 13.januar je svakako u fokusu jer brojni dokumenti potvrđuju održavanje skupštine Bokeljske Mornarice na pomenuti dan i trajali su do 1946 godine.

Pored izbora Malog admirala na sjednici admiralata tačno u podne, danas nakon 78 godina, privrženi osnovnim nacelima i tradiciji novoizabrano rukovodstvo Bokeljske Mornarice Kotor dodatno revitalizuje značaj 13.januara time što, vrši izbor časnika i docasnika Bokeljske mornarice, što do sada nije bio slučaj, te odmah nakon održava svečanu Akademiju Bokeljske Mornarice koja se do ove godine održavala 25.juna.

Pridajući značaj 13.januaru, najznačajnijem danu za Mornaricu, odlucili smo se bas na ovaj dan da sa podruznicama Tivat i Herceg Novi potpisemo sporazume o saradnji, te da nakon toga svi zajedno potpisemo sporazum o saradnji sa hrvatskim bratovstinama Bokeljske mornarice 809 iz Splita, Rijeke, Pule i Zagreba koje su do raspada države SFRJ također bile podružnice matice Kotor. Nalazim da je ovo veoma vazan i istorijski dan za Mornaricu i koristim ovu priliku da čestitam svim predsjednicima podružnica i bratovstina na postignutom uspjehu, te se nadam da ćemo u buduću graditi konstruktivnu, stabilnu i plodonosnu saradnju, gdje će nam interes biti jedino sacuvanje tradicije Bokeljske mornarice i napredak u radu naših organizacija.

Kotor, 13.januar 2024.

Mr. Denis Vukašinić

Predsjednik Bokeljske Mornarice Kotor